

права, що знайшов своє відображення у трудовому законодавстві. Така увага законодавця щодо охорони праці жінок не є випадковою. Адже праця жінок володіє цілим комплексом специфічних особливостей, які вирізняють її та роблять предметом правового регулювання. Охорона праці жінок носить комплексний характер, оскільки охоплює різноманітні норми правового регулювання та диференціюється в залежності від виду та характеру виконуваної роботи. Слід зауважити, що охорона праці жінок вимагає у сучасних умовах вдосконалення як нормативного, так і організаційного. Мова йде про доречність прийняття окремого закону щодо охорони праці жінок чи, принаймні, виділення норми щодо такої охорони в окремий розділ. Наявність такого механізму захисту законних прав та інтересів жінок дозволяє у повній мірі реалізувати державні програми у сфері розвитку праці жінок, яка тісно пов'язується з веденням домашнього господарства, вихованням дітей. Рівень захисту жінок у тому чи іншому суспільстві свідчить про зрілість держави, розвиненість її державно-правових інститутів та рівень суспільно-правової свідомості.

#### **Перелік використаної літератури:**

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – С. 380-418.
2. Кодекс законів про працю України. К.: Атіка, 2001р. – 96с.
3. Прокопенко В. І. Трудове право України: Підручник / В. І. Прокопенко. – Х.: Консум, 1998 – с. 360.
4. Севастьянов Г.М. Охорона труда. Труд женщин. Труд молодежи / Г. М. Севастьянов. – М.: Знание, 1989р. – 140с.

## **ІНСТРУКТАЖ І НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВИЛАМ ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ**

*Кармазіна Юлія Валеріївна  
м. Полтава*

***Анотація.** Статтю присвячено актуальній на кожному виробництві темі: «Інструктаж і навчання працівників правилам техніки безпеки». На основі узагальнення, аналізу, систематизації наукових джерел, дослідження законодавчих документів («Типове положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників з питань охорони праці») висвітлені питання дотримання правил техніки безпеки, стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи. Класифіковано за часом і характером типи інструктажів (вступний, первинний, повторний (плановий), позаплановий, цільовий) та детально описано кожен з них, розглянуто методи забезпечення ефективності навчання з питань охорони праці.*

*Зроблені у статті висновки можуть бути використані під час теоретичного обґрунтування та практичної розробки методики проведення інструктажів та навчання працівників.*

***Ключові поняття:** інструктаж працівників, техніка безпеки, класифікація інструктажів, навчання, законодавчий документ.*

Дана стаття є актуальною, адже: правила техніки безпеки – це складова частина системи управління з охорони праці. Якщо роботодавець відповідально виконує свої обов'язки щодо охорони праці, то й працівники братимуть з нього приклад та дотримуватимуться їх. Відповідно до закону «Про охорону праці», а саме: «Типове положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників з питань охорони праці» від 4.04.1994 року пункт 1.2. Загальні положення, всі працівники, що приймаються на роботу повинні пройти інструктаж з техніки безпеки. Інструктаж з охорони праці проводиться в усіх підприємствах, установах і організаціях, не залежно від досвіду, освіти, посади. Контролює виконання цих завдань відділ охорони праці.

Працівники, що виконують роботи підвищеної небезпеки (згідно з переліком таких робіт, що затверджується наказом Держнаглядохоронпраці), а також де є необхідність у професійному відборі, проходять попереднє спеціальне навчання і перевірку знань з питань охорони праці в термін, встановлений відповідними галузевими нормативними актами, але не рідше одного разу на рік.

На промислових підприємствах України для працівників, що виконують роботи по обслуговуванню обладнання підвищеної небезпеки, обов'язкове курсове навчання по безпечним методам праці з обов'язковим іспитом, що проходить безпосередньо на виробництві по затвердженим роботодавцем і погодженим з органами Держнаглядохоронпраці програмам.

Контролює виконання цих завдань відділ охорони праці. (пункт 1.13)

Інструктажі за часом і характером проведення поділяють на: вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

#### ***Вступний інструктаж***

Цей вид інструктажу з охорони праці на підприємстві проводять: усім працівникам, яких беруть на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади.

Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні, що спеціально для цього обладнано. Програма та тривалість інструктажу затверджуються керівником підприємства.

#### ***Первинний інструктаж***

Такий вид інструктажу з питань охорони праці проводять з працівниками: новоприйнятими на постійну чи тимчасову роботу; яких перевели з іншого структурного підрозділу підприємства.

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за діючими на підприємстві інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

#### ***Повторний інструктаж***

Проводиться з працівниками на робочому місці в терміни, визначені відповідними чинними галузевими нормативними актами або керівником підприємства з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше: на роботах з підвищеною небезпекою – 1 раз на 3 місяці; Для решти робіт – 1 раз на 6 місяців.

Повторний інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

#### ***Позаплановий інструктаж***

Цей вид інструктажу з охорони праці проводять у тому разі, якщо на підприємстві: введено в дію нові або переглянуті НПАОП, внесено зміни та доповнення до них; змінено технологічний процес, замінено або модернізовано устаткування, прилади, інструменти, вихідну сировину, матеріали тощо; Працівниками порушено вимоги НПАОП, й це призвело до травм, аварій, пожеж тощо; у разі перерви понад 30 календарних днів у роботі виконавця робіт з підвищеною небезпекою та понад 60 – днів у роботі виконавця інших робіт.

#### ***Цільовий інструктаж.***

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками: при ліквідації аварії або стихійного лиха; при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників.

#### ***Стажування***

Новоприйяті на підприємство працівники після первинного інструктажу на робочому місці до початку самостійної роботи повинні під керівництвом досвідчених, кваліфікованих фахівців пройти стажування протягом 2-15 змін або дублювання протягом не менше шести змін.

Роботодавцю надається право своїм наказом звільняти від проходження стажування (дублювання) працівника, який має стаж роботи за відповідною професією не менше 3 років або переводиться з одного підрозділу до іншого, де характер роботи та тип обладнання, на якому він працюватиме, не змінюються.

Стажування (дублювання) проводиться за програмами для конкретної професії, посади, робочого місця, які розробляються на підприємстві і затверджуються керівником підприємства (структурного підрозділу).

Запис про проведення стажування (дублювання) та допуск до самостійної роботи здійснюється керівником відповідного структурного підрозділу (начальником виробництва, цеху тощо) в журналі реєстрації інструктажів.

Після закінчення стажування (дублювання) наказом (розпорядженням) керівника підприємства (або його структурного підрозділу) працівник допускається до самостійної роботи.

#### **Перелік використаної літератури:**

1. Інструктаж і навчання працівників правилам техніки безпеки і виробничій санітарії [електронний ресурс]. – доступ з <https://books.br.com.ua/16294>
2. Типове положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки [електронний ресурс]. – доступ з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1148-03>.